

งานบำเพ็ญกุศลแด่บูรพาจารย์
เนื่องในงานวันคล้ายวันมรณภาพ
หลวงปู่โต

ท
294.30922
ท535

วัดเขากระโต
ต.เขากระโต อ.แก่ง อ.ระยอง
๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๒

จันทบุรี

25 ก.ค. 2562

กรมศิลปากร

ที่ระลึก

งานบำเพ็ญกุศลแด่บูรพาจารย์
เนื่องในงานวันคล้ายวันมรณภาพ
หลวงพ่อดโต

วัดเขากระโดน

๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

ประวัติวัดเขาระโดน	3
ประวัติคลองใหญ่หลวงพ่อดโต วัดเขาระโดน	8
ทำเนียบเจ้าอาวาสวัดเขาระโดน	12
ชีวประวัติและผลงานของพระครูนิวาสธรรมสาร (หลวงพ่อดโต)	14
ประวัติพระครูอุดมสิทธิคุณ	35
ประวัติพระครูพิทักษ์วิริยาภรณ์	37
ประวัติเปิดสอนศิลปะผูกผ้าประดับ	73
ประวัติการสร้างพิพิธภัณฑสถาน	76
ประวัติเปิดสอนพิมพ์ดีดสัมผัสไทย-อังกฤษ	83
ประวัติเปิดสอนคอมพิวเตอร์	87
ประวัติเปิดสอนดนตรีไทย	91
ประวัติจัดตั้งมูลนิธิหลวงพ่อดโต	94
ประวัติการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่น	97
คำอาลัย/ชีวประวัติหลวงพ่อดพระมหาเพียร ปัญญาทีโป	100
บันทึกพิเศษ	105

สาขา

วิชา

สาขา

294.309.22

91535

26.62 21-74951 ๑๖ (5)

สาขา

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111013925639

ประวัติ

วัดเขาระโดน

วัดเขาระโดน สังกัดมหานิกาย อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์
ตำบลกร่ำ-ชากโดน อำเภอกง จังหวัดระยอง ภาค ๑๓

ตำแหน่งที่ตั้งวัด

วัดเขาระโดน ตั้งอยู่ที่บ้านชากโดน หมู่ที่ ๖ ตำบลชากโดน อำเภอกง จังหวัดระยอง ๒๑๑๑๐

ที่ตั้งวัดและธรณีสงฆ์

วัดเขาระโดน มีเนื้อที่ ๑๕ ไร่ มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์โฉนดที่ดิน
โดยมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ ต.เนินฆ้อ , ต.ห้วยยาง อ.กมล จ.ระยอง
ทิศใต้	ติดกับเทศบาล ต.สุนทรภู่ , ต.ชากพง และ ต.กร่ำ อ.กมล จ.ระยอง
ทิศตะวันออก	ติดกับ ต.เนินฆ้อ , ต.กร่ำ อ.กมล จ.ระยอง
ทิศตะวันตก	ติดกับ ต.สองสลึง อ.กมล จ.ระยอง

ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไป

วัดเขาระโดน ตั้งอยู่บนเนินเขา พื้นที่โดยรอบเป็นที่ราบลุ่ม ชาวบ้าน
ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ทำนา ทำสวนผลไม้ และเพาะเลี้ยง
สัตว์น้ำทางทะเล (เลี้ยงกุ้ง) เส้นทางคมนาคม ห่างจากตัวอำเภอกงประมาณ

๑๕ กิโลเมตร ถัดจากวัดเขากระโดนไปประมาณ ๔ กิโลเมตร ถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบุคคล อนุสาวรีย์สุนทรภู่

วัดเขากระโดนและการพัฒนา

วัดเขากระโดน ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๔๐๑ โดย พระอธิการมัย และ อำแดงทิม พร้อมด้วยราษฎร เป็นผู้ริเริ่มในการก่อสร้าง โดยมีราษฎรบริจาคที่ดินจำนวน ๑๔ ไร่ และได้ตั้งชื่อว่า วัดบ้านป่า ต่อมาวัดบ้านป่าได้เปลี่ยนชื่อเป็น วัดเขาศรีนถรรณาราม

ปี พ.ศ.๒๔๔๕ หลวงพ่อมัยได้มรณภาพลง หลวงพ่อโต ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส และได้พัฒนาวัดเขาศรีนถรรณารามให้เจริญขึ้นตามลำดับ และเมื่อปี พ.ศ.๒๔๖๓ พระญาณวราพร รองเจ้าคณะแขวงจันทบุรี ได้มาตรวจเยี่ยมคณะสงฆ์อำเภอแก่ง พร้อมกับได้วิเคราะห์ชื่อวัดต่าง ๆ จำนวน ๕ วัด จึงดำริว่าควรจะต้องชื่อให้สอดคล้องกับตำบลและหมู่บ้าน จึงได้เปลี่ยนชื่อเพื่อให้เหมาะสมตามนี้

- ๑) วัดหว่างศรีคังคาราม เป็นวัดเนินห้อย
- ๒) วัดช่องมรรคา เป็นวัดหนองแฟงพวย
- ๓) วัดป่าเรไร เป็นวัดจำรุง
- ๔) วัดเขาศรีนถรรณาราม เป็นวัดเขากระโดน
- ๕) วัดป่าชลธาร เป็นวัดปากรำ

หลังจากวัดเขาศรีนถรรณารามได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัดเขากระโดนแล้ว หลวงพ่อโตได้พัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรืองพร้อมทั้งจัดสร้างเสนาสนะและสถานที่บำเพญกุลของพุทธบริษัท ด้วยความวิริยะอุตสาหะ มีน้ำใจหนักแน่นมั่นคง ปกครองพระภิกษุสามเณรด้วยความเรียบร้อยตลอดมา มีศิลาจารวัตรอันงดงาม นำความเชื่อความเลื่อมใสให้แก่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป พร้อมกันนั้นได้ส่งเสริมด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านวิปัสสนาธุระ และด้านการสงเคราะห์ให้เจริญรุ่งเรืองเรื่อยมา

หลังจากพระครูนิวาสธรรมสาร(หลวงพ่อโต) ได้มรณภาพลงในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ พระครูอุดมสิทธิคุณ (อัน ตุสสนิก) ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสแทน และได้พัฒนาวัดเขากระโดนตามรอยหลวงพ่อโต จนเป็นปึกแผ่นมาตามลำดับ ทำให้วัดเขากระโดนเป็นที่รู้จักของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป และเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจของชาวเขากระโดนและชาวบ้านใกล้เคียง

ต่อมาเมื่อพระครูอุดมสิทธิคุณ ได้มรณภาพลงเมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๐ คณะกรรมการวัดพร้อมด้วยชาวบ้านเขากระโดน ได้ไปอาราธนา พระมหาเพียร ปญญาณีไป จากวัดปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร มารักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาส และต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส

หลังจากนั้นท่านได้พัฒนาวัดเรื่อยมา ได้เข้ามาสานต่องานพัฒนาวัด และให้วัดเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจอย่างแท้จริง โดยได้นำข้อเปรียบเทียบจากแหล่งที่เจริญมาพัฒนา และมองเห็นสาเหตุที่เยาวชนในชุมชนชนบท แตกต่างจาก

เยาวชนชุมชนเมือง สังเกตได้จากการสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อ ณ สถานศึกษาต่างๆ ตลอดจนการสอบเข้าทำงาน ผลปรากฏว่าขาดทักษะความชำนาญในด้านความรู้พิเศษ จึงทำให้เกิดปัญหาการว่างงาน พระมหาเพียร ปัญญาธิโป จึงมีความดำริที่จะพัฒนาศักยภาพบุคคลและสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษารุ่นเยาว์และประชาชน เช่น

๑) สร้างหอกระจายข่าว เพื่อกระจายข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ ให้เยาวชนและประชาชน

๒) อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ เช่น รำไท่น หนึ่งตะลุง ลำตัด ให้อยู่คู่คนไทย

๓) สร้างพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เพื่อรวบรวมวัตถุโบราณ และสิ่งของล้ำค่าของบรรพบุรุษในอดีต

ปัจจุบันใช้เป็นแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ของโรงเรียนระดับ ประถม, มัธยม อาชีวศึกษา และ มหาวิทยาลัย

๔) สร้างสวนสมุนไพร จัดรวบรวมพันธุ์ไม้และพืชสมุนไพรที่หายากและกำลังจะสูญพันธุ์

๕) จัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพให้ประชาชนในชุมชนและนอกชุมชน เปิดสอน ศิลปะผูกผ้าประดับ ดนตรีไทย พิมพ์ดีดภาษาไทย-อังกฤษ คอมพิวเตอร์ ช่างเชื่อมโลหะ ช่างไฟฟ้า ช่างเขียนป้ายโฆษณา งานใบตอง งานขนมไทย และแกะสลักผักผลไม้ ผู้ผ่านการอบรมสามารถนำความรู้เป็นทักษะในการศึกษาต่อ และนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพตามสมควร

ด้านการก่อสร้าง ได้ดำเนินการก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่แทนหลังเดิมที่ชำรุด สร้างเมรุและศาลาฌาปนสถาน ภูมิพระภิกษุ-สามเณรลักษณะทรงไทย หอดนตรีไทย ศาลาอเนกประสงค์ โรงครัว อาคารเรียนดนตรีไทย พิพิธภัณฑ์ ใต้ฐานอุโบสถ และได้ฐานเมรุ ตลอดระยะเวลา ๓๔ ปี ได้พัฒนาวัดอย่าง

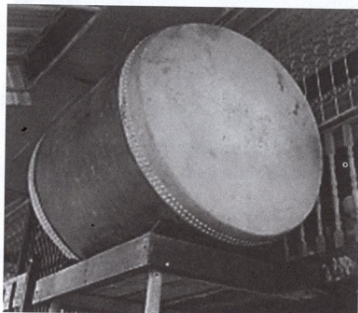
ต่อเนื่อง และได้รับสมณศักดิ์ที่ พระครูพิทักษ์วิริยาภรณ์

ปัจจุบันวัดเขากระโดนเป็นที่รู้จักของชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยสังเกตได้จากมีผู้แจ้งความจำนงค์มาศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ของวัดเขากระโดนอย่างต่อเนื่อง นับว่าเป็นความภาคภูมิใจของชาวบ้านชาวก่อนเป็นอย่างยิ่ง

ประวัติกลองใหญ่หลวงพ่โต วัดเขากระโดน

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๘๙ หลวงพ่โต (พระครูนิวาสธรรมสาร) ได้พบไม้ตาเสือที่บริเวณป่าเนินดินแดง อ.แก่ง มีขนาดเหมาะสมที่จะนำมาทำกลอง

ขนาดใหญ่ประจำวัดเขากระโดน จึงได้นำชาวบ้านไปตัดไม้ ตัดส่วนโคน ยาวประมาณ ๘ - ๙ ศอก (สองวาเศษ) แล้วชักลากโดยใช้ไม้จากพุดต้นกะบก มาทำเป็นล้อยขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑ เมตร ๒ ล้อ นำโคนไม้ตาเสือมาพาดไว้บนเพลลา ระหว่างล้อนั้นผูกด้วยเถาวัลย์ ให้ชาวบ้าน ๔๐ คน ช่วยกันลากออกมาได้

ระยะทางประมาณ ๑ กิโลเมตร ล้อเลื่อนขัดข้อง ไม่สามารถลากต่อไปได้ต้องทิ้งไว้ปากทางระหว่างเนินดินแดงกับวัดเขากระโดน (ปัจจุบันคือหมู่บ้านอ่างทอง หมู่ที่ ๔ ต.เขากระโดน)

ต่อมาเมื่อรวบรวมคนได้ประมาณ ๑๐ คน จึงกลับไปแก้ไขตกแต่งล้อเลื่อนนั้นใหม่ แล้วชักลากไปตามทางเกวียน(ปัจจุบัน) คือทางออกตลาดวัดขุนนา เลี้ยวซ้ายออกหนองหงษ์ ฝั่งใต้ตรงไปหนองกันเกรา ออกโรงเรียนวัดเขากระโดน จนถึงวัดเขากระโดน โดยระหว่างทางชาวบ้านชื่อ นายเผย จยติกลองหัด (กลองเพล) ให้กำลังใจผู้ชักลากอยู่ตลอดเวลา

การกลึง

การกลึง เริ่มด้วยการใช้ขวานเหงาะ ถากโคนไม้ตาเสือให้ได้รูปร่างของกลอง แล้วเจาะโพรงโดยใช้ไฟเผา ใช้มีดและขวานเหงาะ ตกแต่งภายในให้เรียบร้อย

ส่วนการเตรียมการกลึงภายนอกนั้น ต้องขุดดินกลึงไปประมาณครึ่งหนึ่งของกลอง ใช้ไม้ขนาดใหญ่ตีเป็นรูปกากะบาด วางที่หัว - ท้ายของหลุม เจาะไม้กากะบาด ๒ อัน ตรงกึ่งกลาง ภายในกลองใช้ไม้ตีเป็นรูปกากะบาด ใส่หัว - ท้ายของกลอง เจาะไม้กากะบาดตรงกึ่งกลางเช่นกัน ใช้ไม้แผ่นงัดใส่เพลลาที่ละด้าน แล้วทำร้านภายนอกหลุม (ด้านข้าง) เอาไม้พาดตามยาวของหลุมสำหรับให้ช่างกลึง ใช้แรงพระภิกษุ - ชาวบ้าน นักเรียนชาย คราวละ ๒ - ๔ คน เอาเท้าถีบกลองในหลุมเหมือนหนูถีบจักรเพื่อหมุนกลองให้ช่างกลึงรอบ

การชิงกลอง

นำหนังควายมาแช่น้ำให้อ่อนตัว แล้วทำการฆ่าหนัง(ฟอกหนัง) โดยผสมเครื่องแกงเผ็ดตำให้ละเอียดมาเททั่วผืนหนัง ใช้ไม้กระดานพาดเหนือหนังควาย พลัดเปลี่ยนกันเดินบนไม้กระดาน เอาสากตำข้าวตำจนทั่ว หากหนังส่วนใดไม่ถูกเครื่องแกง หรือตำไม่ทั่วเมื่อแห้งหนังจะแข็งดีไม่ดั่ง ทำเช่นนี้จนหนังนิ่ม จึงล้างน้ำตากแดดตากลมให้แห้ง

การชิงหนังกลอง จะต้องเจาะรอบปากกลอง เป็น ๒ แถว แล้วกลึงไม้เสลาโอน (คล้ายคันหมากแต่มีหนามที่ลำต้น) ที่แก่จัด เนื้อไม้ดำเป็นมัน

มากลึงเป็นหมุดหัวกลม นำหนังควายมาซึ่งให้ตึง แล้วตอกหมุดทับหนังติดกับกลอง

เมื่อชิงหนังกลองได้ด้านหนึ่ง หลวงพ่อโตเข้าไปนั่งสมาธิลงผ้ายันต์ด้านในของกลอง โดยที่ไม่มีผู้ใดทราบทำให้มีผู้ตีกลองอย่างเต็มที่ระหว่างที่ท่านอยู่ภายในกลอง ถึง ๓ ครั้ง (คือพระหมอเสริฐ พระเฉลิม ดิษฐประยูร หมอเหลือบ บัวผุด แพทย์ประจำตำบล) ซึ่งท่านก็ได้โกรธ หรือบ่นแต่ประการใด

เมื่อกลองเสร็จเรียบร้อย จึงได้สร้างหอสูงขึ้นเป็นหอกลอง และใช้ประจำมาตลอด จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ.๒๕๒๓ หน้ากลองเบี้ยวจากความตึงของหนังที่ชิงไว้ พระมหาเพียร ปณฺญาทีโป เจ้าอาวาสของวัดเขากะโดนปัจจุบัน จึงได้นำกลองไปชิงใหม่ที่จังหวัดอ่างทอง (ข้างจำเป็นต้องตัดกลองที่เบี้ยวออกทั้ง 2 ด้าน ทำให้กลองสั้นกว่าเดิม) และเก็บรักษาไว้ตลอดมา เป็นอนุสรณ์แสดงถึงฝีมือ ความอุตสาหะ ภูมิปัญญา ความรักสามัคคี และความศรัทธา ที่ชาวบ้านมีต่อหลวงพ่โต เจ้าอาวาสวัดเขากะโดน ต.ขากโดน อ.แกลง จ.ระยอง และของประชาชนในภาคตะวันออกเป็นอาจารย์ของหลวงปู่คร่ำ ยโสโร แห่งวัดวังหัว

นายช่างและผู้ร่วมงานสำคัญๆ มีดังนี้

๑. นายช่างเทียน (จากขโม่ง ท่าใหม่ จันทบุรี) เป็นช่างกลึงกลองไม้ดาเลื้อ พร้อมเพื่อน ๑ คน
๒. นายช่างแสง วงศ์แวง เป็นช่างกลึงหมุดไม้เสลาโอน
๓. หมอเหลือบ บัวผุด ช่างชิงกลอง
๔. นายกำวย เครือแก้ว ช่างชุดและลากกลอง
๕. นายวาน สมนึก
๖. นายบัว ภูระหงษ์

๗. นายกริด บัวผุด

๘. หมอฮ็อก สว่นียะ

๙. ช่างเฟื่อง เครือวัลย์

๑๐. พระมหาแฉล้ม สมนึก

๑๑. พระเฉลิม ดิษฐประยูร

๑๒. นายเอี่ยม รัตนวิจิตร

ทำเนียบ เจ้าอาวาสวัดเขากระโดน

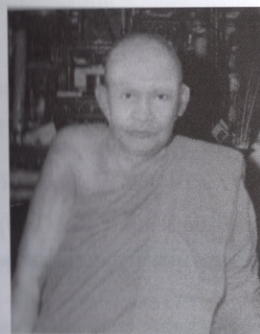
รูปที่ ๑
พระอธิการม้วย

พ.ศ. ๒๔๐๑ - พ.ศ. ๒๔๔๕

รูปที่ ๒
พระครูนิวาสธรรมสาร
(โต ตีสู่)

พ.ศ. ๒๔๔๕ - พ.ศ. ๒๕๐๘

รูปที่ ๓
พระครูอุดมสิทธิคุณ
(อัน ตุสสนิโก)

พ.ศ. ๒๕๐๘ - พ.ศ. ๒๕๒๐

รูปที่ ๔
พระครูพิทักษ์วิริยาภรณ์
(พระมหาเพียร ปณฺญาทีโป)

พ.ศ. ๒๕๒๐ - พ.ศ. ๒๕๖๑

ชีวประวัติและผลงานของ พระครูนิวาสธรรมสาร (หลวงพ่โต)

ชาติภูมิ

พระครูนิวาสธรรมสาร (หลวงพ่โต ติสโส) นามเดิม โต นามสกุล รัตนวิจิตร บิดาชื่อ นายเกิด มารดาชื่อ นางเพี้ยน เกิดที่บ้านตำบลซากโดน อำเภอกงหรา จังหวัดระยอง เมื่อวันที่ ๖ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๘ ตรงกับ วันจันทร์ เดือน ๑๑ ขึ้น ๗ ค่ำ มีพี่น้องร่วมบิดามารดาด้วยกัน ๒ คน น้องชายตายครั้งแต่อายุยังเยาว์ แต่มีพี่น้องต่างมารดา ๕ คน คือ

๑. นายแห้ว
 ๒. นายกลีบ (หมอกกลีบ)
 ๓. นายปริง
 ๔. นางแตงกวา
 ๕. นางเปี่ยม
- (สิ้นชีวิตหมดแล้ว)

การศึกษา

เมื่ออายุยังเยาว์ประมาณ ๗ ขวบ บิดามารดาเสียชีวิต นายคง นางเคลือบ ผู้เป็นตาและยาย ได้รับความเลี้ยงดูมา และได้นำไปฝากไว้กับ พระอาจารย์

เขียน ซึ่งเป็นพระอาจารย์รอง หลวงพ่อมัย เจ้าอาวาสวัดเขากระโดน เพื่อศึกษาอักษรสมัย

ต่อมาอายุได้ ๑๐ ขวบ ย้ายไปอยู่กับ พระอุปัชฌาย์เทียน เจ้าอาวาสวัดเนินซ้อ ตำบลเนินซ้อ เล่าเรียนศึกษาทั้งอักขระไทย อักขระขอม และวิชาเลข มีความรู้ความสามารถเท่าที่การศึกษาในสมัยนั้นจะพึงอำนวยให้

บรรพชา

บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดเนินซ้อ ตำบลเนินซ้อ อำเภอกงหรา จังหวัดระยอง โดยหลวงพ่เทียน เจ้าอาวาสวัดเนินซ้อ เป็นพระอุปัชฌาย์ เล่าเรียนศึกษาพระธรรมวินัย ในสำนักของพระอุปัชฌาย์นั้นจนอายุครบ ๒๐ ปี

อุปสมบท

อุปสมบทเมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๔๓๘ โดยพระอธิการเพชร เจ้าอาวาสวัดตะปอนใหญ่ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี เป็นพระอุปัชฌาย์ มีชื่อฉายาว่า ติสโส พระอาจารย์สอ เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระอาจารย์ปลอด เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ณ วัดตะปอนใหญ่ โดยนายหอม นางบีด อาจดี ผู้เป็นญาติไปฝากอุปสมบท ในปีที่อุปสมบทนั้นจำพรรษาอยู่ที่วัดตะปอนใหญ่ ๑ พรรษา ครั้นพรรษาที่ ๒ - ๓ ได้จำพรรษาอยู่ที่วัดพญาล้าง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ครั้นพรรษาที่ ๔ กลับมาอยู่จำพรรษาที่วัดเนินซ้อ และจำพรรษาอยู่ที่วัดเนินซ้อเป็นเวลา ๔ พรรษา ในระหว่างบรรพชาเป็นสามเณรก็ได้เป็นพระภิกษุที่ดี ได้พยายามศึกษาพระธรรมวินัยด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความรู้ความสามารถพอที่จะปกครองตนเองและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

ตำแหน่งหน้าที่

วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๔๔๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดเขากะโดน ตำบลชากโดน อำเภอกงหรา จังหวัดระยอง โดยคำสั่งแต่งตั้งของ พระสังฆปาโมกข์ และดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสตลอดมาจนถึงวันมรณภาพ

วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๔๖๘ ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการศึกษา อำเภอกงหรา

วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๔๗๕ ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์

สมณศักดิ์

วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๔๖๙ ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรพัดยศ เป็น พระครูนิวาสธรรมสาร

มรณภาพ

วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๐๘ มรณภาพ ณ โรงพยาบาลอาภากร เกียรติวงศ์ สัตหีบ สิริรวมอายุ ๙๐ ปี ๗ เดือน ๒๒ วัน

ผลงาน

เมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดเขากะโดนแล้ว ได้เป็นธุระทะนุบำรุง พระพุทธศาสนา สร้างกุฏิที่อยู่อาศัยและสถานที่บำเพ็ญกุศลของพุทธบริษัท ด้วยความอุตสาหะวิริยะอันดียิ่ง มีน้ำใจหนักแน่นมั่นคง ปกครองพระภิกษุ สามเณรด้วยความเรียบร้อยตลอดมา มีศิลาจารวัตรอันงาม นำความเชื่อความ เลื่อมใส ให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป หมั่นเลือกเฟ้นหาสิ่งที่เป็นแก่นสาร อันแท้จริงในพระพุทธศาสนาด้วยวิจารณญาณมิได้จืดจาง เมื่อเห็นว่าเป็นทาง ถูกทางชอบก็ถือเอาเป็นหลักปฏิบัติ และอบรมสั่งสอนผู้อื่นให้ประพฤติตาม ตั้งมั่นอยู่ในพรหมจริยาวัตรศีลสมาจารยบิสุทธิสมบัติ ควบคู่กับการคารวะ

พยายามบำเพ็ญประโยชน์ทั้งพุทธจักรและอาณาจักรเป็นอย่างดี ในสมัยที่การศึกษายังไม่เจริญ เป็นผู้ริเริ่มและอุปการะจัดตั้งโรงเรียน หนังสือไทยให้กุลบุตร กุลธิดาศึกษาเล่าเรียน โดยอาศัยศาลาวัดเป็นสถานศึกษา จัดหาครูมาสอน มีครูเขมร อยู่เป็น ครูเสริญ เมืองคำ เป็นต้น มาเป็นครูสอน ต่อมาเมื่อนักเรียนมากขึ้นตามลำดับ ได้ขอร้องผู้ปกครองนักเรียนให้ช่วยเหลือการเงิน เพื่อย้ายเป็นเงินเดือนแก่ครูผู้สอนตามสมควร

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๔๗๔ โรงเรียนวัดเขากะโดน ได้รับอนุญาตให้เปิดทำการสอนในระดับประถมต้น โดยอาศัยศาลาวัดเป็นที่เรียน มี นายลำไย คามจินดา เป็นครูใหญ่

ในปีต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงได้ริเริ่มและดำเนินการก่อสร้างอาคารเรียน ใหม่ร่วมกับประชาชน และได้รับเงินงบประมาณจากรัฐบาลสมทบเป็นจำนวน ๒๐๐ บาท (เก้าร้อยบาทถ้วน) สร้างเป็นอาคารไม้แบบ ป.๑ ขนาดกว้าง ๓ เมตร ยาว ๓๙ เมตร หลังคามุงกระเบื้องซีเมนต์ เสา คาน รอด ประตู หน้าต่าง ใช้ไม้ตะเคียน พื้นและฝาใช้ไม้มะค่า ได้ทำพิธีเข้าเรียนในอาคาร หลังใหม่ เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๔๗๕ ต่อมาจึงได้ปรับปรุงได้ทุนโดยเท เป็นพื้นปูนซีเมนต์ กันผาและมีประตูหน้าต่างชั้นล่างอีกชั้นหนึ่ง จึงกลายเป็น อาคารเรียน ๒ ชั้น ๘ ห้องเรียน โรงเรียนนี้ได้รับพระราชทานพระบรม ฉายาลักษณ์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ซึ่งหล่อด้วย โลหะ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐

นอกจากวัดเขากะโดนแล้ว พิจารณาเห็นว่ากุลบุตร กุลธิดา บ้านชา กบัก (บ้านขุนนาค) ยังขาดการศึกษา จึงริเริ่มจัดให้มีการศึกษาขึ้น โดยใช้ ศาลา ต้นตะลอม (ศาลาตาแมลง) เป็นศาลาขนาดกว้าง ๙ เมตร ยาว ๙ เมตร ๕๐ เซนติเมตร หลังคามุงกระเบื้อง เป็นสถานที่ใช้สอนชาวบ้าน กุลบุตร กุลธิดา ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลชากโดน อำเภอกงหรา จังหวัด

ระยอง ทำการเปิดเรียนครั้งแรกเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๔๗๓ และตั้งชื่อโรงเรียนว่า โรงเรียนประชาบาลตำบลชากโดน ๒ ต่อมาระยะหลังมีนักเรียนเพิ่มมากขึ้น จำเป็นต้องสร้างโรงเรียนชั่วคราวขึ้นอีกหลังหนึ่ง มุงด้วยหญ้าคา ฝาขัดแตะ จำนวน ๒ ห้องเรียน ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่าโรงเรียนวัดขุนาคอาศัยเรียนกันมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นระยะเวลา ๒๒ ปีเศษ สภาพโรงเรียนเดิมก็ชำรุดทรุดโทรมมาก นักเรียนก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นตามลำดับด้วยเหตุผลดังกล่าว ชาวบ้านวัดขุนาคจึงได้ประชุมปรึกษาหารือกัน และก่อสร้างอาคารเรียนขึ้นใหม่ โดยมี **หลวงพ่อด** เป็นประธาน **พระครูหรวนกลยาโณ** เจ้าอาวาสวัดขุนาค พร้อมด้วยคณะครูและคณะกรรมการวัดร่วมด้วยชาวบ้าน ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนถาวร โดยวิธีหาไม้ขอน จ้างโรงเลื่อยจักรเลื่อยเป็นตัวไม้ ขอบางชาวบ้านช่วยเหลือตั้งแต่ปรับพื้นที่จนถึงยกมุงเสร็จ ต่อจากนั้นได้จ้างนายช่างรับเหมาดำเนินการจนเสร็จเป็นอาคารเรียนดังกล่าว

อาคารเรียนหลังใหม่นี้ สร้างตามแบบลักษณะแบบ ป.๒ สองชั้น แต่มีมุขข้างๆ ละ ๒ มุข ข้างหลัง ๑ มุข ขนาดกว้าง ๗ เมตร ยาว ๔๘ เมตร จำนวน ๑๒ ห้องเรียน สิ้นค่าก่อสร้างประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ บาท (สองแสนบาทถ้วน) ทั้งนี้ได้รับเงินสมทบจากทางราชการ ๙๔,๓๑๐ บาท (เก้าหมื่นสี่พันสามร้อยสิบบาทถ้วน) ทำการเปิดเรียนเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๙๖ ในชั้นประถมปีที่ ๑ ถึงชั้นประถมปีที่ ๔ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ โรงเรียนแก่ง (นิวาสบำรุง) ได้มาอาศัยเรียนรวมอยู่ด้วย โรงเรียนวัดขุนาคจึงเปิดทำการสอนถึงชั้นประถมปีที่ ๗ และให้ชื่อใหม่ว่าโรงเรียน **“นิวาสกัลยาประชาสรรค์”** ซึ่งใช้เรียนอยู่จนถึงปัจจุบันนี้

ในด้านคันถธุระ มีความสนใจมากเป็นพิเศษ สมัยการศึกษาหลักสูตรพระธรรมวินัยไม่มี เมื่อทำวัตรสวดมนต์แล้ว ต้องเอาหนังสือพุทธสิกขาวัฒน์มา

มาอ่านให้พระภิกษุสามเณรฟังเสมอ ต่อมาถึงสมัยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงรณนาหลักสูตรพระธรรมวินัย วางหลักการศึกษาเป็นนักธรรมชั้นตรี โท เอก แต่ในจังหวัดระยองยังไม่มีนักเรียนสำนักเรียนมีอยู่ที่จังหวัดจันทบุรีแห่งเดียว จึงได้จัดส่งพระภิกษุในสำนักวัดเขากระโดน ๓ รูป คือ พระวัน พระเสริม พระเบ่ง ไปศึกษาในสำนักเรียนวัดจันทนาราม โดยอยู่จำพรรษาที่วัดโบสถ์เมืองจันทบุรี สอบไล่ได้ตามหลักสูตรนักธรรมตรี แล้วกลับมาจำพรรษาที่วัดเขากระโดน ท่านจึงได้จัดตั้งโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกนักธรรมชั้นที่วัดเขากระโดน ซึ่งจัดเป็นสำนักเรียนแห่งแรกในจังหวัดระยอง มีพระภิกษุสามเณรจากวัดต่างๆ ในจังหวัดระยอง มาเรียนที่สำนักเรียนแห่งนี้เป็นจำนวนมาก

ต่อมาวัดต่างๆ ในอำเภอแก่ง อำเภอเมืองในระยอง อำเภอบ้านค่าย ได้จัดตั้งสำนักเรียนประจำวัดหลายแห่ง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงวางเกณฑ์การศึกษาไว้ว่า ถ้าสำนักเรียนอำเภอใด มีนักเรียนสอบได้คะแนนดีเยี่ยมติดต่อกัน ๒ ปี พระองค์จะทรงพระราชทานพระรูปของพระองค์ให้เป็นพระสิริประจักษ์นักเรียนในอำเภอนั้น ต่อมาปรากฏว่า พระเอี่ยม อีสริยโก สำนักเรียนวัดเขากระโดนสอบได้คะแนนเยี่ยม พระอุน อุตสาหโก สำนักเรียนเดียวกัน สอบได้คะแนนเยี่ยมในปีที่ ๑ และปีที่ ๒ ตามลำดับ สำนักเรียนวัดเขากระโดน จึงได้รับพระราชทานพระรูปของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า

ในการศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ท่านได้เอาใจใส่เป็นอย่างมาก เช่น นักเรียนท่านใดท่องหนังสือจนโกวาทจบก่อน แต่งกระทุ้ธรรมสำนวนไวหรรดิ ต้องได้รับรางวัลตอบแทนเสมอ หรือทราบว่ารูปใดไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน ต้องเรียกมาว่ากล่าวตักเตือน เวลาเข้าสอบในสนามหลวงจะนำนักเรียนไปสอบด้วยตนเอง เข้าร่วมประชุมกับพระสังฆาธิการให้ความอุปถัมภ์

ในเวลาสอบนักธรรมเป็นอย่างดี แม้ที่วัดเขากระโดนก็เคยใช้เป็นสถานที่สอบธรรมสนามหลวงหลายปีด้วยกัน

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ท่านได้พิจารณาเห็นว่า การศึกษาแผนกบาลี ซึ่งเป็นหลักสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา และในจังหวัดระยองก็ไม่มีสำนักเรียนแผนกบาลี จึงได้จัดตั้งโรงเรียนแผนกบาลีขึ้นที่วัดเขากระโดน นับเป็นสำนักเรียนบาลีแห่งแรกในจังหวัดระยอง พร้อมกับสร้างอาคารเรียน ทรงปั้นหย่าชั้นเดียว มีอุปกรณ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ หนังสือหลักสูตรการศึกษาบาลีไวยากรณ์เปรียญ ๓ ถึง เปรียญ ๔ โดยครบถ้วน แล้วจัดครูมาสอน มีนักเรียนเข้าศึกษา ๑๑ วัด พักอาศัยอยู่วัดเขากระโดนและวัดกลางกริ้ว โรงเรียนนี้ทางกระทรวงศึกษาตั้งชื่อโรงเรียนว่า “ไตรวิทยาคม” พระมหาทวี อมรธมโม วัดหนึ่ง อำเภอบางขุนเทียน ธนบุรี มาเป็นครูสอนองค์แรก ต่อมาพระมหาบุญยัง วัดพระเชตุพนฯ กรุงเทพฯ มาเป็นครูสอน ปรากฏว่ามีนักเรียนสอบไล่ได้ตามหลักสูตรชั้นเปรียญ ๓ ประโยคหลายรูป และยังมีครูทำการสอนติดต่อกันมามิได้ขาด จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๕ พระมหาแฉล้ม ปฎิภาณมณโฑ วัดพระเชตุพนฯ มาเป็นครูสอน มีนักเรียนสอบไล่ได้เปรียญ ๓ - ๔ หลายรูป หลวงพ่อโตดำรงตำแหน่งเจ้าสำนักเรียนอยู่เป็นเวลา ๑๔ ปี สำนักเรียนบาลีแห่งนี้มีความเจริญก้าวหน้าและเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตลอดมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๑ โรงเรียนบาลีที่วัดเขากระโดนก็หยุดทำการสอนตั้งแต่นั้นมา

ในด้านวิปัสสนาธุระ หลวงพ่อโตได้เอาใจใส่ประพฤติดุติปฏิบัติจนตลอดอาวาสแห่งชีวิตของท่าน ได้เคยออกจาริกธุดงค์ไปนมัสการปูชนียวัตถุต่างๆ ตามวัดในจังหวัดจันทบุรี ชลบุรี ปราจีนบุรี แล้วไปเรียนวิปัสสนากัมมัฏฐานที่วัดไร่หลัก (วัดประยูรวงศาवास) และวัดโพนายน้อย ธนบุรี การจาริกธุดงค์ของท่าน เคยไปติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี และการจาริกธุดงค์ในสมัยนั้น ต้องมีขันติธรรมอย่างยอดเยี่ยม เพราะไม่มีวัดยานพาหนะ ไม่มีถนนหนทางเหมือนสมัยนี้ ต้องเดินฝ่าดงพงพอนทุระกันดาร อดอยากอาหารและน้ำดื่ม ต้อง

ลัดเลาะข้ามภูเขาห้วยเหวลำธาร มีมหันตภัยอันน่ากลัวจากสัตว์ร้ายต่างๆ คุกคามอยู่รอบด้าน ถ้าจิตใจไม่มีสมาธิมั่นคง ขาดความอดทนก็ปฏิบัติไม่ได้ เมื่ออายุสังขารเข้าวัยชรา ก็ยินดีในทีวภูมิความมกน้อยสันโดษ ได้บำเพ็ญวิปัสสนากัมมัฏฐานในที่ไกลๆ เช่น มณฑปวัดเนินซ้อและที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง ในสถานที่ที่ท่านได้ไปบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานนั้น จะมีงูใหญ่เข้ามาหาเสมอ ท่านได้เป็นอาจารย์ปริวาสกรรม และได้ความอุปถัมภ์จัดสถานที่อยู่ปริวาส ซึ่งมีเจ้าคุณวิเชียรกวี วัดหนึ่ง อำเภอบางขุนเทียน ธนบุรี พระครูวินัยธรรักษ์ วัดพระเชตุพนฯ พร้อมด้วยคณะมาอยู่ปริวาสกรรมที่บ้านอ่วมมะขามป้อม ตำบลกริ้วและในที่อื่นอีกเป็นเวลาหลายปี

ในสมัยก่อน ชาวบ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลเขากระโดน อำเภอแกลง (บ้านวัดขุนนา) ใช้ศาลาต้นละลอก (ศาลาตาแฝง) เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลในวันพระ ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ ชาวบ้านเห็นว่าสถานที่บำเพ็ญกุศลยังคับแคบ จึงสร้างศาลาขึ้นอีกหลังหนึ่งเป็นศาลากำมะลอ โดยหมื่นรัตนวิเชียร นางทองสุข ภรรยา อุทิศที่ดินให้ประมาณ ๑๐ ไร่ หลวงพ่อโตได้จัดพระภิกษุจากวัดเขากระโดน วัดจางู ไปร่วมการบำเพ็ญกุศลในวันพระ ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ เป็นประจำมิได้ขาด และชาวบ้านตั้งชื่อศาลานี้ว่า “ศาลาซากบาก” ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ พระราชกวี เจ้าคณะมณฑล ได้ออกตรวจการคณะสงฆ์มาถึงศาลาซากบาก เห็นว่าเป็นสถานที่เหมาะสม จึงแนะนำให้สร้างวัดขึ้น หลวงพ่อโตนายจอก รัตนวิจิตร นายแท่ง เสน่ห์ นายเฟื่อง เครือวัลย์ และประชาชน ได้ร่วมกันดำเนินการสร้างวัดขึ้นจนสำเร็จ ต่อมาเมื่อผู้ถวายที่ดินเพิ่มเติมอีก หลวงพ่อโตจึงได้ขออนุญาตเจ้าคณะจังหวัด ตั้งเป็นสำนักสงฆ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ในปีเดียวกันนี้ พระครูสังฆการบุรพาทิศ เจ้าคณะแขวงแกลง ได้ออกตรวจราชการพิจารณาเห็นว่า ชื่อสำนักสงฆ์ซากบากไม่เหมาะสมจึงตั้งชื่อเสียใหม่ว่าสำนักสงฆ์ขุนนา ครั้นต่อมาได้รับอนุญาตให้เป็นวัดถูกต้องตามกฎหมาย จึงมีชื่อว่าวัดขุนนา วัดขุนนานี้เป็นวัดที่อยู่ในความอุปถัมภ์บำรุง

ของหลวงพ่อดอย่างใกล้ชิดตลอดมา และเป็นวัดที่ตั้งอยู่มั่นคงตลอดจนถึงปัจจุบันนี้

ตลอดชีวิตของหลวงพ่อดอย่าง ได้พยายามสร้างคุณงามความดีทุกอย่างโดยไม่หยุดยั้ง เมื่อได้ดำเนินการสร้างวัดบุณนาแล้วเป็นหลักฐานมั่นคงแล้ว จึงได้ริเริ่มสร้างที่อื่นอีกต่อไป วัดศรีวนาราม (สองสลึง) ในปัจจุบันนี้ท่านก็เป็นผู้เริ่มก่อสร้างขึ้น โดยอาศัยชาวบ้านในถิ่นนั้นเป็นกำลังสำคัญ วัดนี้ตั้งเป็นสำนักสงฆ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐ จึงรับอนุญาตให้มีฐานะเป็นวัดศรีวนาราม (สองสลึง) ตามหนังสือใบอนุญาตตั้งวัดเลขที่ ๑/๒๕๐๐ โดยนายขวัญ วงศ์แวง เป็นผู้ขออนุญาต ส่วนที่ดินที่ตั้งวัดทายกทายิกาช่วยกันซื้อถวายเป็นเนื้อที่ประมาณ ๒๐ ไร่ ๒ งาน ๓๓ ตารางวา วัดศรีวนาราม(สองสลึง) เป็นวัดที่มีความเจริญต่อไปข้างหน้า เพราะตั้งอยู่ริมถนนสุขุมวิท หมู่ที่ ๗ ตำบลชากโดน อันนับได้ว่าหลวงพ่อดอย่างเห็นประโยชน์ของศาสนา ซึ่งจะก่อให้เกิดความเจริญในอนาคตเป็นอย่างดี

หลังจากที่ท่านได้วางรากฐานสร้างวัดศรีวนาราม (สองสลึง) และมีบุคคลเป็นกำลังพอที่จะช่วยกันทำต่อไปได้แล้ว หลวงพ่อดอย่างจึงดำริที่จะจัดทำสิ่งอื่นต่อไป ท่านได้พิจารณาเห็นว่า ยอดเขาห้วยปลอก ซึ่งขณะนั้นก็เป็นป่ารกสมควรจะได้จัดสร้างปูชนียวัตถุทางศาสนาไว้สักอย่างหนึ่ง เพื่อเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชน ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ท่านจึงได้ชักชวนข้าราชการ พ่อค้าประชาชน ทั้งใกล้และไกลทำการพัฒนายอดเขาแห่งนี้ด้วยความอุตสาหะวิริยะเป็นอย่างยิ่ง จัดการสร้างที่พักอาศัยบนยอดเขา ในชั้นแรกพอสมควรแล้ว จึงได้ชักชวนทายกทายิกาและประชาชนทั่วไป บริจาคทรัพย์ก่อสร้างมณฑปประดิษฐานรอยพระพุทธรูปจำลองพร้อมๆ กับก่อสร้างเสนาสนะที่พักสงฆ์ และสิ่งอันเป็นถาวรวัตถุในทางพระศาสนาไม่ว่างเว้น ท่านได้ใช้ความพยายามก่อสร้างที่พักสงฆ์แห่งนี้ตั้งแต่เริ่มแรก จนถึงปีมรณภาพเป็นเวลาถึง ๑๓ ปี

หลวงพ่อดอย่างเป็นพระมหาเถระที่ทรงคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถยิ่งใหญ่องค์หนึ่ง ในจังหวัดระยอง อุทิศกายและใจบำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือประโยชน์ฝ่ายพระศาสนานานัปการ มีน้ำใจมั่นคงเข้มแข็ง อดทน เมื่อตั้งใจว่าจะกระทำการสิ่งใดแล้วก็ทำสิ่งนั้นจริงๆ โดยไม่ทอดทิ้ง มีคติประจำใจว่า คำว่าไม่ไหวไม่ให้พูด โดยเหตุนี้งานทุกอย่างจึงสำเร็จลงโดยสมบูรณ์

ในระหว่างการสร้างที่พักสงฆ์เขาห้วยปลอก แม้จะมีอายุชรามากแล้วก็ไม่เคยปรีปากว่าจะหยุดทำ ดังจะเห็นได้ว่าผลงานของท่าน เป็นเครื่องชี้ความสามารถความเข้มแข็งอดทนของท่านเป็นอย่างดี ที่พักสงฆ์เขาห้วยปลอกแห่งนี้ ต่อมาภายหลังเปลี่ยนชื่อว่าที่พักสงฆ์เขาบ่อทอง ขณะนี้พระอาจารย์สมุห์ประจักษ์ เป็นผู้รักษาดูแลทำการเสริมสร้างปฏิสังขรณ์อยู่จนถึงปัจจุบันนี้ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ของหลวงพ่อดอย่างที่สำนักเขาห้วยปลอกหรือสำนักเขาบ่อทองมีดังนี้คือ

๑. พ.ศ. ๒๕๐๐ ปลุกต้นศรีมหาโพธิ์
๒. พ.ศ. ๒๕๐๑ สร้างกุฏิที่พักสงฆ์ เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท
๓. พ.ศ. ๒๕๐๒ สร้างหอดิน เป็นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท
๔. พ.ศ. ๒๕๐๒ สร้างโรงครัว เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท
๕. พ.ศ. ๒๕๐๒ สร้างถังเก็บน้ำ เป็นเงิน ๓๕,๐๐๐ บาท
๖. พ.ศ. ๒๕๐๒ สร้างกุฏิแถวที่พักอุบาสิกา
 - ๑๒ ห้อง ๑ หลัง เป็นเงิน ๕๔,๖๐๐ บาท
๗. พ.ศ. ๒๕๐๒ สร้างกุฏิที่พักอุบาสิกา
 - ๓ ห้อง ๒ หลัง เป็นเงิน ๒๒,๐๐๐ บาท
๘. พ.ศ. ๒๕๐๒ สร้างกำแพงล้อมกันต้นศรีมหาโพธิ์
 - เป็นเงิน ๒๔,๐๐๐ บาท

๙. พ.ศ. ๒๕๐๓ สร้างมณฑล รอยพระพุทธรูปจำลอง
เป็นเงิน ๓๑๖,๕๐๐ บาท
๑๐. พ.ศ. ๒๕๐๓ สร้างกุฏิที่พักกุฎาสิกขา ๒ ห้อง ๑ หลัง
เป็นเงิน ๑๘,๐๐๐ บาท
๑๑. พ.ศ. ๒๕๐๔ สร้างกุฏิเรียนปริยัติธรรม เป็นเงิน ๗๕,๐๐๐ บาท
๑๒. พ.ศ. ๒๕๐๔ สร้างเจดีย์ เป็นเงิน ๒๕,๓๐๐ บาท
๑๓. พ.ศ. ๒๕๐๔ สร้างศาลาที่พักอาศัย
เป็นเงิน ๑๖,๐๐๐ บาท
๑๔. พ.ศ. ๒๕๐๕ สร้างกุฏิหอบำเพ็ญกุศลกริยา
เป็นเงิน ๒๕,๓๐๐ บาท
๑๕. พ.ศ. ๒๕๐๕ สร้างโรงเก็บเครื่องสูบน้ำพร้อมด้วยอุปกรณ์
เป็นเงิน ๒๙,๕๐๐ บาท
๑๖. พ.ศ. ๒๕๐๖ สร้างถ้ำถ้ำชี เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท
๑๗. พ.ศ. ๒๕๐๖ สร้างโรงเครื่องปั่นไฟฟ้า
๑๘. สร้างบันไดปูนซีเมนต์ขึ้นสู่ยอดเขา
๑๙. พ.ศ. ๒๕๐๘ สร้างกุฏิที่พัก เป็นเงิน ๑๘๐,๐๐๐ บาท

ผลงานทั้งหมดนี้ เป็นความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากความสามารถของท่านทั้งสิ้น โดยเหตุที่หลวงพ่อดำเป็นพระมหาเถระที่ทรงคุณวุฒิความรู้หลายด้าน ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นส่วนหนึ่ง จึงเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชน ทั้งที่เป็นคหบดี ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ทั้งใกล้และไกลโดยทั่วไป เพราะฉะนั้น เมื่อท่านจัดทำสิ่งใดลงไป ก็ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลทั้งหลายเหล่านั้น ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ด้วยดีเสมอมา

นับย้อนหลังไปประมาณ ๔๐ ปี แพทย์แผนปัจจุบันไม่เจริญรุ่งเรืองเหมือนปัจจุบันนี้ สุขศาลานามัย โรงพยาบาลยังไม่มี เมื่อประชาชนชาวบ้านป่วย อาพาธ ส่วนมากต้องอาศัยวัดเป็นที่พึ่ง หลวงพ่อดำเป็นแพทย์แผนโบราณที่เชี่ยวชาญในการรักษาโรคทุกชนิด เช่น เป็นไข้ เป็นฝี เมื่อมีผู้มาหารักษา ไม่ว่าใกล้หรือไกล ยากดีมีเงินจะได้รับการอนุเคราะห์ทุกราย ด้วยน้ำจิตอันเมตตาเหมือนกันหมด

ในสมัยนั้นการรักษาโรค หมอต้องเดินไปหาคนไข้ เว้นแต่โรคเรื้อรังซึ่งต้องใช้เวลารักษานานวัน ต้องพักรักษาอยู่ที่วัดจนกว่าจะหาย ที่วัดมีเครื่องยาสมุนไพรสำหรับบำบัดโรคพร้อมมูล จึงมีผู้ป่วยอาพาธมาจากที่ต่าง ๆ มากมาย เมื่อหลวงพ่อดำไปตรวจรักษาความไข้ของผู้เจ็บป่วยถึงบ้านเรือน ความรู้สึกของผู้พยาบาลและผู้ป่วย เหมือนเห็นเทวดามาโปรด มีจิตยึดมั่นในหลวงพ่อดำเป็นกำลังใจอันดียิ่ง

นอกจากท่านจะทำการรักษาไข้ เพื่อการอนุเคราะห์โดยทั่วๆ ไปแล้ว ยังมีพระภิกษุและบุคคลภายนอกทั้งใกล้และไกล ได้มาขอศึกษาเล่าเรียนวิชาแพทย์จากหลวงพ่อดำเป็นจำนวนมาก บุคคลเหล่านั้นได้มอบตัวเป็นศิษย์ด้วยความเคารพ ท่านได้ถ่ายทอดความรู้ในวิชาแพทย์ให้ทุกคน มิได้ปิดบังอำพราง จึงมีชื่อเสียงในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บโด่งดังมาก

วิธีรักษาคนไข้หลวงพ่อดำมักจะเริ่มดูอาการตั้งแต่มีคนมาหา ว่ามานั่งในลักษณะอย่างไร มาวันใด เวลาไหน หากมาไม่ถูกฤกษ์ยาม ต้องขอเวลาไปในวันอื่น เมื่อไปถึงคนไข้แล้ว ก่อนอื่นต้องพิจารณาลักษณะอาการของคนไข้ แล้วเริ่มตรวจดูเส้นสาย เพื่อพิจารณาหาสาเหตุของโรค เมื่อทราบแน่ชัดแล้ว ท่านบอกได้ว่าไข้หนักหรือเบา ต่อจากนั้นก็ให้ยา ยาที่ท่านใช้ในการต่อต้านโรคนั้น ก็บอกสรรพคุณให้รู้ชัดแจ้งว่า มีลักษณะเย็นร้อนอย่างไร ฉะนั้น การรักษา จึงได้ผลดี ในการรักษาไม่เคยอวดอ้างความเก่งกาจเหนือผู้ใด สันจาง

รางวัลไม่เคยเรียกร้องจากใคร ผู้ใดมีความรู้ดีก็สนใจศึกษาจากผู้นั้นอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านคุ้นเคยกับ พระยาแพทย์พงศาวิสุทธาธิบติ ซึ่งเป็นแพทย์หลวง เคยแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันอยู่เสมอ มาถึงสมัยที่การแพทย์แผนปัจจุบันเจริญขึ้นแล้ว ท่านก็หยุดทำการรักษา แต่ถึงกระนั้นก็ยังรับอนุเคราะห์ความไข้บางประเภท เท่าที่จะช่วยอนุเคราะห์ได้จนกระทั่งมรณภาพ

ในทางไสยเวทย์วิทยาคม หลวงพ่อโตก็มีชื่อเสียงโด่งดังรูปหนึ่งในจังหวัดภาคตะวันออก มีข้าราชการทหาร ตำรวจ พ่อค้า ประชาชน ศิษยานุศิษย์ ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต เคารพนับถือเป็นอันมาก มีจิตดวงไว คล่องแคล่วในการสำรวมอารมณ์ให้เป็นสมาธิ ซึ่งเรียกว่าจิตตานุปภาพเป็นพิเศษ ฉะนั้น จึงเป็นกำลังในการปลุกเสกเครื่องรางของขลัง น้ำพระพุทธรูปให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์แก่ผู้ที่ได้รับไปสักการบูชาและนำไปใช้ วิชาไสยเวทย์วิทยาคมนี้ ท่านได้เล่าเรียนศึกษาจากหลวงพ่อมัย เจ้าอาวาสวัดเขากระโดนองค์ก่อน ได้รับตำรับตำรามาเป็นมรดกตกทอด ตามประวัติหลวงพ่อมัยท่านเรืองวิชาคาถาอาคมเมตตา มหานิยม ยากที่จะหาผู้ใดเหมือนในสมัยนั้น

ปรากฏตามคำบอกเล่าว่า ภายในวัดของท่าน ถ้าผู้ใดไม่บอกเล่าท่านก่อนแล้ว จะใช้ปืนยิงสิ่งใดภายในวัด เป็นอันว่ายังไม่ออก ขี้ผึ้งเมตตาของหลวงพ่อมัยมีสีดำ ปรากฏว่าศักดิ์สิทธิ์มาก นอกจากหลวงพ่อดังจะได้ศึกษาวิชาคาถาอาคมต่างๆ จากหลวงพ่อมัยแล้ว ยังได้ศึกษาจากอาจารย์ผู้มีชื่อเสียงอื่นๆ อีกมาก เช่น หลวงพ่อเพชร วัดตะปอนใหญ่ พระอุปัชฌาย์ของท่าน คาถาอาคมทรงจำได้ขึ้นใจ และท่องบ่นอยู่เป็นเนืองนิตย์ มีจิตเมตตาแก่บุคคลทั่วไป ไม่เลือกชั้นวรรณะ ตั้งอยู่ในพรหมวิหารธรรมอันดี ใครอยากได้สิ่งของจากท่าน เมื่อมานมัสการท่าน ก็ได้รับของนั้นตามความประสงค์ เมื่อท่านจะมอบของแก่ผู้ใด ต้องแนะนำสั่งสอนให้เป็นผู้มี ความมั่นคงในพระรัตนตรัย ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม อย่าฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เมื่อท่านจะทำเครื่องรางของขลัง หรือจะออก

เดินทางไปในที่ใด ต้องดูฤกษ์ยามก่อนทุกครั้ง แม้จะทำนํ้ามนต์พ่นเป่า ต้องอาราธนาพระพุทธรูปเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า สำรวมจิตให้เป็นสมาธิแน่นแนว

สำหรับคำอาราธนาที่ท่านใช้ประกอบการนํ้านํ้าดังนี้

อูกาสะ ข้าพเจ้าขออาราธนา พระกะสุสันโธ เสด็จมาอยู่เหนือศีรษะแห่งข้าพเจ้า ขอบารมีมาเป็นที่พึ่งแห่งข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะขอทำการสิ่งใดๆ ขอให้ประสิทธิแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขออาราธนาพระโคนาคม พระพุทธรูปกัสป เสด็จมาอยู่เหนือจักษุทั้งสองแห่งข้าพเจ้า ขอบารมีมาเป็นที่พึ่งแห่งข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะขอทำการสิ่งใดๆ ขอให้ประสิทธิแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขออาราธนาพระสมณโคตม เสด็จมาอยู่ในตัวแห่งข้าพเจ้า ขอบารมีมาเป็นที่พึ่งแห่งข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะขอทำการสิ่งใดๆ ขอให้ประสิทธิแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขออาราธนาพระศรีอาริยมตตริยเสด็จมาอยู่ปลายลิ้นแห่งข้าพเจ้า ขอบารมีมาเป็นที่พึ่งแห่งข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอทำการสิ่งใดๆ ขอให้ประสิทธิแก่ข้าพเจ้า หุโล หุโล สวาหาย

น้ำพระพุทธรูปของหลวงพ่อดัง มีผู้นับถือมาก เชื่อมั่นในเมื่อหลวงพ่อดังประพรม พ่นเป่า ผู้จะเข้ารับราชการ หรือเข้าศึกษาในสถาบันใดๆ ต้องมาขอ น้ำพระพุทธรูปเพื่อความสวัสดิมงคลแก่ตัว จะนึกคิดศึกษาใดๆ ก็ปรุโปร่ง ทรงปัญญา คาถาที่เป็นแม่บทขอหลวงพ่อดังประกอบทำน้ำพระพุทธรูปว่าดังนี้

นะ ทะลุ โม ปรุหัวใจ พุทธ ตรีสรู ธา ทรงไว้ ะ ประเสริฐล้ำเลิศไกร ตัวข้าพเจ้าจะคิดสิ่งใดๆ ขอให้ได้ดังใจเจตนา นะปัญจักขันธา นะมามิหัง จุตติจตุตทัง วิ่งจตุต ผู้ใดท่องบ่นทรงจำไว้ได้จนขึ้นใจ จะสำเร็จได้ตามอธิษฐาน

เฉพาะน้ำพระพุทธรูปสำหรับคนมีกรรมนั้น มีผู้เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ และมาหาหลวงพ่อดังได้ขาด และก็ปรากฏว่าคลอดูกง่าย สะดวกสบาย

โดยเหตุที่หลวงพ่อดิ มีชื่อเสียงโด่งดังในวิชาไสยเวทย์วิทยาคมดังกล่าวแล้ว ตามวัดหรือสถานที่ราชการจะทำงานประจำปี หรืองานมงคลใดๆ ก็ตาม ถ้าหลวงพ่อดิไปประพรมน้ำมนต์ โปรายทราย เหตุการณ์อัปมงคลจะไม่เกิดขึ้น ทำพิธีนี้ในเวลาที่ยังคืนแล้วไป เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๓ เกิดกรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศส เกียรติคุณเรื่องไสยเวทย์วิทยาคมของหลวงพ่อดิก็โด่งดัง โดยได้ทำเครื่องรางของขลัง มีตะกรุดโทน พระเครื่อง ผ้ายันต์ ผ้าพัดโบก เป็นต้น ด้วยกำลังจิตตานุภาพ แจกจ่ายแก่บรรดาทหาร ตำรวจ พ่อค้า ประชาชน ทั่วไป บันดาลให้เกิดสวัสดิมงคลแก่ผู้เชื่อมั่น แคล้วคลาดน่าอัศจรรย์ บำรุงขวัญทหารให้เข้มแข็งกล้าหาญในการสงคราม เพื่อรักษาอธิปไตยของประเทศชาติ

การพุทธาภิเษก นั่งปรก ตามวัดและสถาบันต่างๆ ก็ได้รับการนิมนต์ไปร่วมในพิธีมิได้ขาด เช่น เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๐๗ สมเด็จพระวันรัต (ปุ่น) วัดพระเชตุพนฯ กรุงเทพฯ ได้นิมนต์ไปทำพิธีปลุกเสกพระกริ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ร่วมกับพระอาจารย์ผู้มีชื่อเสียง ๑๖ องค์ หลวงพ่อดิอยู่ในอันดับที่ ๓ ของพระอาจารย์ทั้งหมด เป็นที่เคารพนับถือ ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต มิได้จัดจาง ตลอดจนงานแห่ชีวิต บรรดาศิษยานุศิษย์ ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน จึงได้จัดการหล่อรูปขนาดเท่าองค์จริงด้วยโลหะประติมากรรมไว้ที่วัดเขากะโดน ๑ รูป ที่วัดขุนนา ๑ รูป และที่พัทธสงฆ์เขาห้วยปลอก หรือเขาบ่อทอง ๑ รูป เป็นที่สักการบูชาอยู่ในปัจจุบันนี้

วาระสุดท้ายของหลวงพ่อดิ เริ่มในเดือนพฤษภาคม ๒๕๐๘ ซึ่งเป็นเดือนมรณภาพ ท่านได้เดินทางไปทำธุรกิจที่จังหวัดจันทบุรี ตั้งใจจะไปจังหวัดตราดด้วย มีนายหลิม บุญส่งเสริม เป็นศิษย์ติดตามไปด้วย

ในขณะที่พักอยู่จังหวัดจันทบุรี มีอาการไม่ใคร่ดีเนื่องจากเป็นหวัด จึงได้เลิกความตั้งใจจะไปจังหวัดตราด และเดินทางกลับมาพักอาศัยอยู่ที่พัท

สงฆ์เขาบ่อทอง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง มีนายแพทย์หลายท่าน เช่น นายแพทย์ประคอง ประเสริฐสุด นายแพทย์ประณีต แสงมณี เป็นต้น ถวายการรักษา ต่อมาความทราบถึงนายแพทย์โรงพยาบาลอาภากรเกียรติวงศ์ เรือโทโจจาง วิลภภักดิ์ (นายทหารนอกราชการ) นาวาโทสุวรรณ ศรีเขียว นาวาตรีนวม เพชรรัตน์ ได้ปรึกษากันถึงการรักษาพยาบาล เพื่อให้การรักษาที่ถูกต้องและใกล้ชิด จึงมอบให้เรือเอกหม่อมหลวงไพบุลย์ มาลากุล และจำเริญอรุณ รัตนวิจิตร ป่ารถของโรงพยาบาลไปถวายการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลอาภากรฯ และพักอยู่ในตึกพิเศษ โดยนาวาเอกบรยง ถาวรารม ผู้อำนวยการโรงพยาบาล เป็นหัวหน้าถวายการรักษา อาการของท่านดีขึ้นตามลำดับ เมื่ออาการดีขึ้นก็มีผู้มาบกรวณขอของจากท่านมิได้ขาด โดยปกติท่านเป็นผู้มีเมตตาจิตเป็นที่ตั้ง จึงต้อนรับแขกที่มาหาใคร่ได้พักผ่อนเท่าที่ควร นาวาเอกบรยง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจึงได้ย้ายท่านไปพักผ่อนที่บ้านพัก ต่อมาถึงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๐๘ เวลาเช้านาวาเอกบรยงมีราชการไปกรุงเทพฯ ก่อนที่จะไปราชการครั้งนี้ ก็ได้ตรวจสอบสุขภาพร่างกายของท่าน ปรากฏว่ามีอาการปกติดี ผู้ที่พยาบาลท่านประจำในวันนี้มีนายหลิม บุญส่งเสริม เรือโทโจจาง วิลภภักดิ์ นาวาเอกบรยง ได้สั่งแพทย์เวรก่อนออกเดินทางไปราชการครั้งนี้ว่า ถ้าหลวงพ่อดิมีอาการผิดปกติ ให้จัดการเยียวยา และให้โทรเลขถึงท่านที่กรุงเทพฯ ด่วน ครั้นเวลา ๑๑.๐๐ น. ฉันทเพลแล้ว หลวงพ่อดิได้สั่งนายหลิมผู้พยาบาลดักน้ำมาให้ ๓ ชัน

นายหลิมถามว่า หลวงพ่อดิจะเอาน้ำทำอะไร

หลวงพ่อดิ ทำน้ำมนต์

เรือโทโจจาง ทำให้ใคร

หลวงพ่อดิ ใครต้องการก็ให้เขา

ต่อจากนั้นท่านได้สั่งให้นายหลิมเก็บข้าวของต่าง ๆ โดยบอกว่าจะกลับวัด

เรือโทจาง ยังกลับไม่ได้ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลไม่อยู่
หลวงพ่อก็ ถ้าเราอยู่จะรบกวนเขามากขึ้นกว่านี้

ในตอนนี้นี่สังเกตว่า ท่านมีอาการกระวนกระวาย ร้อนภายในร่างกายบอก
ว่าอยากจะทำน้ำ

เรือโทจาง แพทย์สั่งไม่ให้อาบน้ำ ให้ใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดตัว

จนถึงเวลา ๑๗.๐๐ น. นาวาโทสุวรรณ พันจำเอนเสริม ได้มาหารินน้ำ
ชาและน้ำผึ้งถวาย

หลวงพ่อดูพูดว่า เออ พวกแกอยู่ต่อไป จะทำอะไรให้อยู่ในศีลธรรม

นาวาโทสุวรรณ ขอให้หลวงพ่อยืนอีกสักร้อยปี เพื่อจะได้โปรด
บรรดาศิษย์ ท่านหัวเราะชอบใจลงลูกคอกเอ็กๆ แล้วสะดุ้งคล้ายเส้นกระตุก
หงายหลัง นาวาโทสุวรรณรีบไม่ทัน ท่านอ้าปากค้าง เรือโทจางจึงให้คนไปตาม
นายแพทย์เวรมาตรวจอาการ พ่อนายแพทย์เวรมาถึงตรวจดูอาการบอกว่า
ไม่ทันเสียแล้ว ขณะนั้นเป็นเวลา ๑๘.๔๕ น. เป็นอันว่าชีวิตของหลวงพ่อดูได้
ถึงที่สุดแล้วด้วยอาการอันสงบ ยังความเศร้าโศกให้เกิดขึ้นแก่บรรดาพุทธบริษัท
เป็นอย่างยิ่ง ที่ได้สูญเสียหลวงพ่อดูซึ่งเป็นเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทร

เมื่อหลวงพ่อดูมรณภาพแล้ว รุ่งขึ้นวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๐๘ เวลา
เช้าจึงได้เคลื่อนศพพระเดชพระคุณหลวงพ่อดูมาสู่วัดเขากระโดน ตั้งศพบำเพ็ญ
กุศลตลอด ๑๕ วัน ๑๕ คืน

ในวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๐๘ สมเด็จพระวันรัต (ปุ่น) ได้มาเยี่ยม
คารวะและสรงน้ำศพของหลวงพ่อดูด้วย และเมื่อได้เห็นพดัยศเกาเกินไปถึงได้
จัดการเปลี่ยนให้ใหม่ นับว่าเป็นพระคุณที่สมเด็จพระวันรัต มีเมตตาต่อหลวงพ่อดู
อย่างสูงส่ง และสั่งว่าให้เก็บศพไว้พอสมควรแก่เวลา แล้วขอพระราชทานเพลิง
กระทำฌาปนกิจ ในระหว่างงานศพปรากฏว่ามีข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน

ศิษยานุศิษย์ ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ได้มาร่วมบำเพ็ญกุศลแสดงความคารวะ
ต่อหลวงพ่อดูอย่างคับคั่ง เป็นที่น่าอนุโมทนา ควรแก่การสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง
และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่เป็นเจ้าภาพบำเพ็ญกุศลมีรายชื่อดังนี้

๑. เสาร์ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๐๘
คณะข้าราชการ โรงพยาบาลอาภากรเกียรติวงศ์ สัตหีบ
๒. อาทิตย์ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๐๘
พล.ร.ต.สนิท โปษกฤษณะ นายแพทย์ใหญ่ โรงพยาบาลทหารเรือ
กรุงเทพฯ
๓. จันทร์ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๐๘
คุณชกเกี้ยว แซ่ลี พร้อมด้วยบุตร และร้านระยองจักรยาน
๔. อังคาร ๑ มิถุนายน ๒๕๐๘
คณะสามย่าน - ปากน้ำประแส
๕. พุธ ๒ มิถุนายน ๒๕๐๘ คณะเขาบ่อทอง
๖. พฤหัสบดี ๓ มิถุนายน ๒๕๐๘
นายวิจิตร นางประไพ ทองคำ ผู้ปกครองทัณฑสถานห้วยโป่ง
และคณะข้าราชการครูอำเภอแกลง
๗. ศุกร์ ๔ มิถุนายน ๒๕๐๘
บริษัทตระกูลคำ คลองทุเรียน
๘. เสาร์ ๕ มิถุนายน ๒๕๐๘
ร.อ.นวม เพชรรัตน์ ข้าราชการอำเภอแกลง ศิษยานุศิษย์สามย่าน
บริษัทพัฒนาการจำกัด
๙. อาทิตย์ ๖ มิถุนายน ๒๕๐๘
คณะบ้านเนินซ้อ - คณะบ้านหนองฉวี อำเภอท่าใหม่ และคณะ
บ้านคลองคา

๑๐. จันทร์ ๗ มิถุนายน ๒๕๐๘

คณะบ้านสองสลึง และบริษัท S.S.P.

๑๑. อังคาร ๘ มิถุนายน ๒๕๐๘

ร.ต.อ. วิฑูร หวังในธรรม และโรงพยาบาลนทร์เทศบันเทิง ระยอง

๑๒. พุธ ๙ มิถุนายน ๒๕๐๘

คณะวัดบุณนาค - คณะวัดเนินยาง คณะวัดจำรุง

๑๓. พฤหัสบดี ๑๐ มิถุนายน ๒๕๐๘

คณะหนองแพงพวย

๑๔. ศุกร์ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๐๘

อธิบดีกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย

๑๕. เสาร์ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๐๘

คณะข้าราชการจังหวัดระยอง

พิจารณาตามประวัติชีวิตและผลงานของพระเดชพระคุณ พระครูนิวาสธรรมสาร (หลวงพ่อดโต) แล้ว ต้องยอมรับว่าท่านได้สร้างคุณงามความดีจนตลอดอายุขัย ในชีวิตของสมณเพศไม่เคยมีต่างพร้อย มุ่งกระทำแต่ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นไม่ทอดทิ้ง โดยเฉพาะประโยชน์ส่วนรวมทั้งฝ่ายพุทธจักรและอาณาจักร ให้บังเกิดผลดีเป็นอนุเคราะห์การ สรุปรวมเป็นหลักใหญ่ๆ ดังนี้

๑. **งานปกครอง** ในฐานะเจ้าอาวาส เอาใจใส่ปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรผู้เป็นสัทธินิหิต อันเตวสิก ตามพระธรรมวินัย ด้วยเมตตาจิตเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความบริสุทธิ์ยุติธรรมเป็นที่ตั้ง รวมตลอดถึงประชาชนชาวบ้านทั่วๆ ไปด้วย

๒. **งานบริหาร** เอาใจใส่บริหารงานพระศาสนาด้วยความวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้า เป็นธุระในกิจการคณะสงฆ์ตามตำแหน่งหน้าที่ให้บังเกิดคุณประโยชน์แก่ส่วนรวมทั้งทางตรงและทางอ้อม

๓. **งานศึกษา** เป็นผู้ริเริ่มเปิดโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกธรรมและบาลีรุ่นแรกในอำเภอแกลง สนับสนุนให้มีการศึกษาเล่าเรียนอย่างกว้างขวาง มีพระภิกษุสามเณรได้เข้าเล่าเรียน และสอบได้เป็นเปรียญธรรม จำนวนมาก นับเป็นคุณประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาอย่างมหาศาล ในทางโลกก็เป็นผู้อุปการะชวนชวนจัดให้มีการเรียน การสอนหนังสือไทย ระยะเริ่มแรก และเป็นผู้อุปถัมภ์โรงเรียนประชาบาลตลอดมา

๔. **งานเผยแผ่** เป็นงานด้านพระศาสนาอีกแขนงหนึ่ง ท่านก็เป็นผู้สนใจไม่น้อย โดยตำแหน่งหน้าที่ของท่าน พยายามแนะนำสั่งสอนอบรมพระภิกษุสามเณรให้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย รวมตลอดทั้งแนะนำสั่งสอนประชาชนชาวบ้านให้เป็นคนดี มีศีล มีธรรมด้วยน้ำจิตอันประกอบด้วยเมตตาเสมอมา

๕. **งานสาธารณูปการ** ซึ่งเป็นงานเกี่ยวกับการก่อสร้าง ควรได้รับการยกย่องเป็นพิเศษ เพราะในชีวิตของท่าน ท่านได้ก่อสร้างถาวรวัตถุทางพระศาสนาไว้มากมายคือ สร้างวัด สร้างโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกธรรมบาลี สร้างปูชนียวัตถุ และสร้างโรงเรียนประชาบาล ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองอย่างใหญ่หลวง ดังปรากฏหลักฐานการก่อสร้างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

๖. **งานสงเคราะห์** ในฐานะที่ท่านเป็นแพทย์แผนโบราณได้ช่วยรักษาคนไข้ในสมัยที่การแพทย์ยังไม่เจริญ ให้ความจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นอันมาก เป็นการช่วยบำบัดทุกข์แก่ชาวบ้านด้วยเมตตาจิตอันสูงส่ง มิได้เรียกร้องค่าตอบแทนแต่อย่างใด อีกประการหนึ่ง ในฐานะที่ท่านเป็นผู้ทรงคุณทางไสยเวทย์วิทยาคม ทำนํ้ามนต์พ่นเป่า และเครื่องรางของขลัง แจกจ่ายแก่ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พ่อค้า ประชาชน ให้เกิดสวัสดิมงคลแก่เขาทั้งหลายเหล่านั้น เพื่อให้เกิดกำลังใจและบำรุงขวัญในการทำงานจนเป็นที่เลื่องชื่อลือชา

รวมความแล้ว ชีวิตของหลวงพ่อดโต เพียบพร้อมบริบูรณ์ด้วยคุณงามความดีโดยส่วนเดียว แม้ชีวิตของท่านจะล่วงลับไปแล้ว แต่ก็เป็นการล่วงลับ

เพียงกายเท่านั้น ส่วนคุณความดีที่ท่านได้ทำไว้ ยังเป็นเครื่องเตือนใจแก่พุทธบริษัทไม่รู้ลืม

ขออำนาจบุญบารมีและหิตานุหิตประโยชน์ ที่พระเดชพระคุณได้บำเพ็ญให้เป็นไปแล้ว บังเกิดผลดีแก่ประเทศชาติและพระพุทธศาสนา ตลอดจนสังคมชาวโลก จงเป็นปัจจัยคัลบันดาลให้ดวงวิญญาณของพระเดชพระคุณหลวงพ่อ จงสถิตอยู่ในสุคติภพยิ่งๆ ขึ้นไป จนกว่าจะข้ามโอฆสงสารบรรลุถึงพระนิพพาน อันเป็นบรมสุขชั้นวันรันดร เทอญ

กราบเท้าหลวงพ่อด้วยความเคารพอย่างสูง

นายแฉล้ม สมนึก

เรียบเรียง

ประวัติพระครูอุดมสิทธิคุณ

(หลวงพ่อดัน ตุสสนิโก บุญมี)

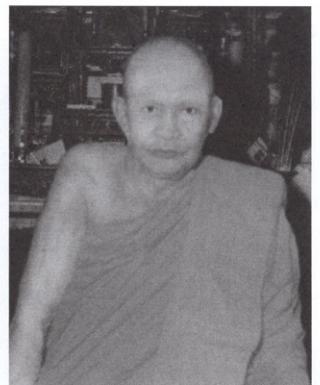
อดีตเจ้าอาวาสวัดเขากระโดน

นามเดิม **อัน บุญมี** สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย นามบิดา นายบุญ นามมารดา นางเผื่อน เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ณ บ้านกร่ำ หมู่ที่ ๑ ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

สถานะทางครอบครัว มีพี่น้อง จำนวน ๙ คน คือ

๑. นางเนือง บุญมี
๒. นายนิก บุญมี
๓. นายนาค บุญมี
๔. นางฟู บุญมี
๕. นายฟัก บุญมี
๖. นายพอง บุญมี
๗. พระครูอุดมสิทธิคุณ (หลวงพ่อดัน บุญมี)
๘. นายอัม บุญมี
๙. พระอาจารย์อืด บุญมี

อุปสมบท

เมื่อวันที่ ๘ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ ตรงกับ ๖ ๓ ปีมูลุน วัดกลางกร่ำ ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง โดยมี **พระครูนิพนธ์ธรรมศาสตร์** (หลวงพ่อเหลียม จันทสาโร) วัดกลางกร่ำ ตำบลกร่ำ อำเภอ

แกลง จังหวัดระยอง เป็นพระอุปัชฌาย์

วิทยฐานะ

- จบการศึกษาชั้นปฐม ก กา วัดกลางกร่ำ ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

- พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้ศึกษาวิชาแพทย์แผนโบราณ กับพระครูนิวาสธรรมสาร (หลวงพ้อโต)

- พ.ศ. ๒๔๘๓ สอบได้นักธรรมชั้นตรี สำนักเรียนวัดกลางกร่ำ ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

งานปกครอง

- (ไม่ทราบ พ.ศ.) ได้รับแต่งตั้งเป็นพระกรรมวาจาจารย์
- พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้รับแต่งตั้งเป็นรักษาการเจ้าอาวาสวัดเขากระโดน
- พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดเขากระโดน

ความชำนาญพิเศษ

มีความชำนาญด้านวิชาแพทย์แผนโบราณ

สมณศักดิ์

พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ชั้นตรี ที่ พระครูอุดมสิทธิคุณ

มรณภาพ

พ.ศ. ๒๕๒๐ พระครูอุดมสิทธิคุณ อาพาธมาโดยตลอดเนื่องจากสุขภาพเข้าสู่วัยชราเข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลบ่อยครั้ง ภายหลังอาการไม่ดีขึ้น

วาระสุดท้าย

ท่านได้มรณภาพด้วยการสงบ ณ โรงพยาบาลอาภากรณ์เกียรติวงศ์ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี รวมสิริอายุ ๗๕ ปี พรรษา ๕๔

ประวัติพระครูพิทักษ์วิริยาภรณ์ (หลวงพ้อมหาเพียร ปณฺญาทีโป คินฺตฺติ) เจ้าอาวาสวัดเขากระโดน

ชาติภูมิ

นามเดิม เพียร คินฺตฺติ สัญชาติ ไทย เชื้อชาติ ไทย นามบิดา นายเปื้อง นามมารดา นางผิว

เกิดเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๔๗๗ อายุ ๘๔ ปี ณ บ้าน خاکโดน เลขที่ ๕๖ หมู่ ๒ ต. خاکโดน อ. แกลง จ. ระยอง

สถานะทางครอบครัว มีพี่น้องจำนวน ๑๒ คน

๑) น.ส.พวย คินฺตฺติ ถึงแก่กรรม

๒) น.ส.ไผ่ คินฺตฺติ ถึงแก่กรรม

๓) แม่ประพันธ์ ฐนรมย์ ถึงแก่กรรม

๔) พ่อพร คินฺตฺติ ถึงแก่กรรม

